

Tim Edwards en Khadija Hyati

Khadija Hyati is de president en Tim Edwards is de voormalige vicepresident van de Vakbond van Schoonmakers (FNV). Ze zijn gevraagd om Matthijs de Bruijne's werk met deze vakbond in context te plaatsen.

Khadija Hyati: Tijdens de allereerste bijeenkomst van ons Parlement van Schoonmakers in 2011 ben ik verkozen tot president. Het Parlement van Schoonmakers bestaat om de schoonmaker een stem te geven; een stem om directe invloed te hebben op de cao-onderhandelingen. Maar het heeft vooral de functie om bij elkaar te komen en zelf beslissingen te kunnen nemen. Ikzelf ben natuurlijk een schoonmaker en als president het gezicht, de woordvoerder van de Vakbond van Schoonmakers. Ik voel me verantwoordelijk voor de andere schoonmakers die hun stem niet durven te laten horen. Naast het parlement hebben we een regering van twaalf mensen en we hebben kunstenaars.

Tim Edwards: In het begin waren de meeste schoonmakers zich niet zo bewust van de aanwezigheid van de kunstenaars. Alles was nieuw in 2010 en iedereen was vooral bezig met het idee van staken. Het was gewoon heel erg spannend. We leerden dat we moesten schreeuwen, hoe we mensen konden tegenhouden. Maar hoe langer we staakten des te meer we het besef kregen van alle attributen die er gemaakt waren, de handschoen, de gele vlaggen van schoonmaakdoekjes. Deze symbolen werkten direct goed. Maar het echte besef is voor de meeste schoonmakers pas gekomen toen we allemaal zelf protestborden gingen maken. Het was zo kleurrijk en iedereen had zijn eigen bord gemaakt, elk bord was anders.

KH: De kunstenaars met wie we samenwerken, Marnix de Klerk en Nina Mathijssen van Detour, en Matthijs de Bruijne, zeiden: schrijf maar op wat je wilt laten horen, al is het jouw naam. Wij schoonmakers kregen zo een stem. Het was heel mooi om dit te doen. Mooi omdat je iets doet als voorbereiding op de acties, de staking, en dat je daar zelf een stem in hebt. Het geeft de schoonmakers het gevoel dat ze het zelf in de hand hebben en niet dat het de FNV is die alles bepaalt.

TE: Daarvoor, tijdens vakbondsacties en demonstraties, waren alle protestborden hetzelfde, en alles was oranje. En als je kijkt naar stakingen van andere werkers dan zie je allemaal voorbedrukte vlaggen en borden. Toen wij in 2014 in Brussel waren op die grote Europese demonstratie zag je dat duidelijk. Al die andere vakbonden zagen er min of meer gelijk uit. Maar wij waren apart. Hoewel we een kleine groep waren, hadden we onze vlaggen, honderden verschillende protestborden en trokken wij onze mascotte Blink voort op een kar. Wij waren zo trots. Het is hetzelfde als je naar een voetbalwedstrijd gaat, je hebt iets om te laten zien wie je bent, iets dat je zichtbaar maakt. En als je heel lang staakt, zeg zestien weken, dan zijn er momenten dat je je niet goed voelt, dat je gaat twifelen. Maar als we allemaal bij elkaar zijn, met onze borden en de andere dingen, dan ga je ervoor.

Nu zag je allemaal verschillende borden met de gele vlaggen daarachter. Het sprak de mensen veel meer aan en kranten publiceerden veel foto's van ons. Ook ik heb, zoals vele andere schoonmakers, mijn eigen borden gemaakt. Op eentje stond "gewoon Tim". Ik zag in de kranten vaak borden die ik zelf had gemaakt. Maar ik moet zeggen, eigenlijk ben ik niet zo goed met dat soort dingen. Er waren andere borden die ik veel mooier vond.

Een paar jaar geleden zag ik in een vrouwen tijdschrift een modeshow met precies dezelfde borden, die leken precies op de onze. En ik weet niet van welke beroemde ontwerper het een show was, ik ken niet zoveel van die ontwerpers. Maar die borden leken sprekend op de onze, de kleuren, de vorm, alles. Heeft iemand de foto's van onze acties gezien of is het toeval?

KH: Natuurlijk, we hebben absoluut een stempel gezet, zelfs buiten Nederland weet men ons te vinden en praat men over ons. "Nooit meer onzichtbaar!" riepen we tijdens de eerste stakingen. Die zichtbaarheid is bereikt maar je moet hem ook behouden. Want als je dingen laat verwateren, merk je direct dat we weer heel snel onzichtbaar worden. Het is immers mensen eigen om dingen heel snel te vergeten. Daarom is

het ook belangrijk dat de schoonmaker zijn gezicht blijft laten zien, acties blijft voeren.

De kunstenaars spelen hierbij een grote rol, zij creëren ons gezicht. Ik kan als schoonmaker naar buiten gaan en roepen. Misschien word ik dan wel gezien maar ook heel snel weer vergeten. Het zijn de borden, de films, die blijven bestaan in je hoofd. Al die dingen die bedacht worden om ons zichtbaar te maken, daar moeten we mee doorgaan.

TE: De kunstenaars maken ons zichtbaar, brengen ons verhaal over naar de mensen op een manier dat zij het kunnen lezen. *Het Afvalmuseum* (2011) is zo'n voorbeeld. Ik moet toegeven dat ik een beetje overdonderd was toen ik van het plan hoorde. Maar eigenlijk vond ik het wel grappig, kunst, maar dan van rotzooi met onze verhalen. Ik begreep direct waarom het ging maar ik was wel benieuwd of het zou werken. Ik heb toen een spuit gevonden en verteld over mijn prikongeluk. Ik herinner me de middag toen de verhalen werden opgenomen nog zeer goed. Op het Centraal Station in Utrecht waar het museum werd getoond waren de reizigers heel lang aan het lezen en kijken. Het viel me op, zij waren geïnteresseerd in ons werk, enkelen lazen meer dan een half uur. De schoonmakers zelf waren er ondersteboven van, het was ons eigen verhaal, op een heel andere manier gebracht. Het was kunst én politiek, maar kunst is toch heel vaak politiek?

KH: We zijn dan misschien zichtbaar, maar hebben nog lang niet alles bereikt. Vooral tijdens een contractwisseling is er bijna altijd sprake van een urenvermindering, maar het werk blijft hetzelfde. Hoe doe je dat dan? Nog sneller en nog sneller? Ik vraag me af hoe de opdrachtgever, maar ook het schoonmaakbedrijf, dat kan verantwoorden? Die prullenbak, die vensterbank, die vloer, die blijven hetzelfde. En als het niet lukt die in je werktijd schoon te krijgen, dan moet je niet proberen het toch af te maken. Je moet gewoon naar huis gaan. Dat is natuurlijk heel moeilijk. Als er in een groep van tien twee mensen zijn die het doen en acht niet, dan hebben die twee een probleem. Maar als er een groep is die het met elkaar aanpakt, dan win je.

Soms vraag ik me af of de politici enig benul hebben van wat het betekent om in dertig seconden een toilet schoon te maken. Maar ik denk dat alle politici wel degelijk weten dat er heel veel mensen in Nederland wonen zonder papieren. Ze willen dat alleen niet toegeven omdat velen zelf gebruikmaken van de diensten van deze mensen. Deze werkers, de *domestic workers*, zijn schoonmakers die nog minder rechten hebben dan wij. Wij weten waar de film *Work No Pay* (2012) over gaat, wij hoeven maar een keer kijken en snappen direct het verhaal van de domestic workers. Maar beseffen de politici goed wat deze werkers doormaken?

TE: Persoonlijk ben ik heel blij met de *domestic workers* in onze vakbond, ondanks dat we misschien niet al te veel voor hen kunnen doen omdat ze ongedocumenteerd zijn. Het feit dat ze bij ons zijn en we hen kunnen steunen; als je alleen in de vakbond bent voor je eigen dingen dan ben je daar voor de verkeerde redenen. Het is niet alleen loonsverhoging, dat ik het zelf beter krijg. Je doet het voor je collega's. Ik heb het zelf misschien niet echt ruim, maar anderen hebben het echt een stuk slechter. Het is belangrijk dat ik ook voor hen iets kan doen. En ik zou graag meer willen kunnen doen, maar ja, zonder revolutie kunnen we dat niet.